

УДК 021

Тетяна Бірюкова,
старший викладач кафедри
документознавства та інформаційної діяльності
Одеського національного політехнічного університету

Структурно-діяльнісна модель бібліотеки як документно-комунікаційного інституту

У статті розглядається структурно-діяльнісна модель бібліотечного документно-комунікаційного інституту.

Ключові слова: структурно-діяльнісна модель, документно-комунікаційний інститут, бібліотека, функції.

Результативність документно-інформаційної діяльності залежить від ступеню розвитку документно-комунікаційної системи держави, яка містить різні за організаційною формою, спеціалізацією, функціонально спрямованістю та за формою власності документно-інформаційні заклади і комунікаційні канали, що відносно кожного окремого напряму документно-інформаційної діяльності утворюють наповнення більш ширшого поняття — документно-комунікаційні інститути [1].

Актуальність теми дослідження полягає у необхідності усвідомлення унікальної, побудованої за соціальною потребою, структурної особливості кожного документно-комунікаційного інституту (ДКІ), визначення їх генетичної єдності, в основі якої покладено функції бібліотеки як першої соціально-комунікативної структури.

На наш погляд, це є важливим для розроблення новітніх напрямів розвитку та ефективної координації дій ДКІ в епоху кардинальних змін в інформаційній та соціальній сферах, пов'язаних з побудовою інформаційного суспільства.

Мета статті — продовження дослідження особливостей та спільного у функціонуванні ДКІ, розпочате у попередній статті "Методологічні підходи до дослідження функцій документно-комунікаційних інститутів", в якій було проведено аналіз методологічних підходів до визначення та обґрунтування функцій ДКІ [2].

Завдання пропонованої статті — аналіз бібліотечного документно-комунікаційного інституту (БДКІ) шляхом побудови його структурно-діяльнісної моделі із наданням характеристики кожного структурного елемента та зв'язків між ними.

Структура бібліотечної діяльності — це багато процесів, які поступово склалися у технологічні напрями. Значний внесок у досліджувану проблему зроблено у наукових працях вчених і фахівців. Наприклад, І. Пилко в дисертаційній роботі стверджує, що в бібліотеці "представлені: виробничі процеси (створення інформаційних продуктів і надання інформаційних послуг); забезпечують процеси (господарська, постачальницька діяльність, підтримання у робочому стані комунікацій і устаткування та ін.); науково-дослідницькі процеси (статистичний аналіз, соціологічні дослідження, професійна експертиза, моніторинг і прогнозування діяльності та ін.); управлінські процеси (стратегічне й оперативне планування, фінансування, організація, облік, контроль діяльності та ін." [5, с. 7].

М. Дворкіна, розглядаючи складові бібліотечної діяльності, підкреслює важливість урахування творчої складової та інновацій. Вона наголошує, що зміни — це тенденція, важлива для розкриття поняття "бібліотечна діяльність", в

якій, з одного боку, збільшується число повторюваних, нормованих елементів, але, з іншого боку, при систематичній зміні технічних, технологічних, ресурсних складових зростає і кількість творчих елементів. Неминучість творчих елементів обумовлена і наявністю основного об'єктивно існуючого протиріччя бібліотечної діяльності — між збереженням документів та їхньою доступністю для користувачів [3].

Керуючись інформацією, отриманою з наукових джерел та даними спостережень за власним практичним досвідом, застосовуючи метод моделювання, побудуємо структурно-діяльнісну модель бібліотеки як документно-комунікаційного інституту.

Спочатку перелічимо відомі нам види діяльності застосовані в БДКІ, а потім проаналізуємо та пов'яжемо його структурні елементи із притаманними їм видами діяльності: 1) комплектування фондів; 2) їхнім збереженням; 3) реєстрацією документів; 4) їхнім аналітико-синтетичним опрацюванням; 5) каталогізацією; 6) довідково-бібліографічною діяльністю; 7) обслуговуванням споживачів документами та інформаційною продукцією у бібліотечних закладах; 8) наданням інформаційних послуг з інформування та популяризації видань і депонованих оригіналів; 9) формуванням баз даних; 10) проведенням наукових досліджень; 11) складанням та виданням методичних і довідкових матеріалів з бібліотечної діяльності та бібліотекознавства; 12) підготовкою кадрів для керівництва та обслуговування БДКІ; 13) виробленням інформаційної та маркетингової політики БДКІ; 14) проведенням семінарів, конференцій, наукових симпозіумів; 15) впливом на інформаційну політику держави; 16) виробленням інноваційних шляхів формування національного документно-інформаційного ресурсу; 17) виконанням провідної ролі в розробленні стратегій переходу до інформаційного суспільства.

Структурні елементи БДКІ, на нашу думку, можна розділити за такими ознаками:

1. *Наявність сфери діяльності, мети та зв'язок між ними.* Мета діяльності БДКІ — сприяння розвитку інформаційного суспільства, шляхом задоволення інформаційних потреб соціуму, орієнтуючись на кожну особистість. Сфера діяльності — документно-інформаційна. За зв'язок між сферою діяльності та метою відповідає проміжний елемент — комунікація (К), яка також відбувається у межах процесів за раніше названими видами діяльності.

2. *Чітке визначення кола суб'єктів, які виконуючи свою основну діяльність являються діючими елементами соціальної комунікації стійкого характеру, опосередкованої документною інформацією.* Такими суб'єктами є:

1) Установи та організації в межах БДКІ: міжнародні, міждержавні, державні бібліотеки; бібліотечні системи різних міністерств та відомств; регіональні бібліотеки; обласні бібліотеки; міські ЦБС; районні бібліотеки; селищні бібліотеки; окремі та приватні бібліотеки.

2) Фізичні та юридичні особи: відвідувачі бібліотек, споживачі інформації.

3. *Певна формалізація організації.* Розподіл (формальний) за основними напрямками: бібліотечний; бібліографічний; інформаційний; комунікаційний. Присутність керівництва БДКІ: голови міжнародних та міждержавних організацій з бібліотекознавства; управлінці державного та місцевого рівня; менеджери вищої ланки; менеджери середньої ланки; менеджери з виробництва інформаційних продуктів та послуг.

4. *Наявність специфічних норм і правил, що регулюють дії суб'єктів у рамках БДКІ.*

5. *Вищий рівень наукової організації та практичних форм діяльності:*

- наука та освіта: наукові заклади; освітні заклади;
- інтелектуальний капітал: науковці; викладачі;
- фахівці з основної діяльності: бібліотекарі; бібліографи; інформаційні менеджери;
- спеціалісти з технічного та фінансового забезпечення: ІТ-спеціалісти та інженери; економісти та бухгалтери.

6. *Виконання функцій відповідно до мети діяльності та соціальних потреб.*

Отже, структурно-діяльнісна модель бібліотеки як документно-комунікаційного інституту приблизно виглядає так, представимо на рис. 1.

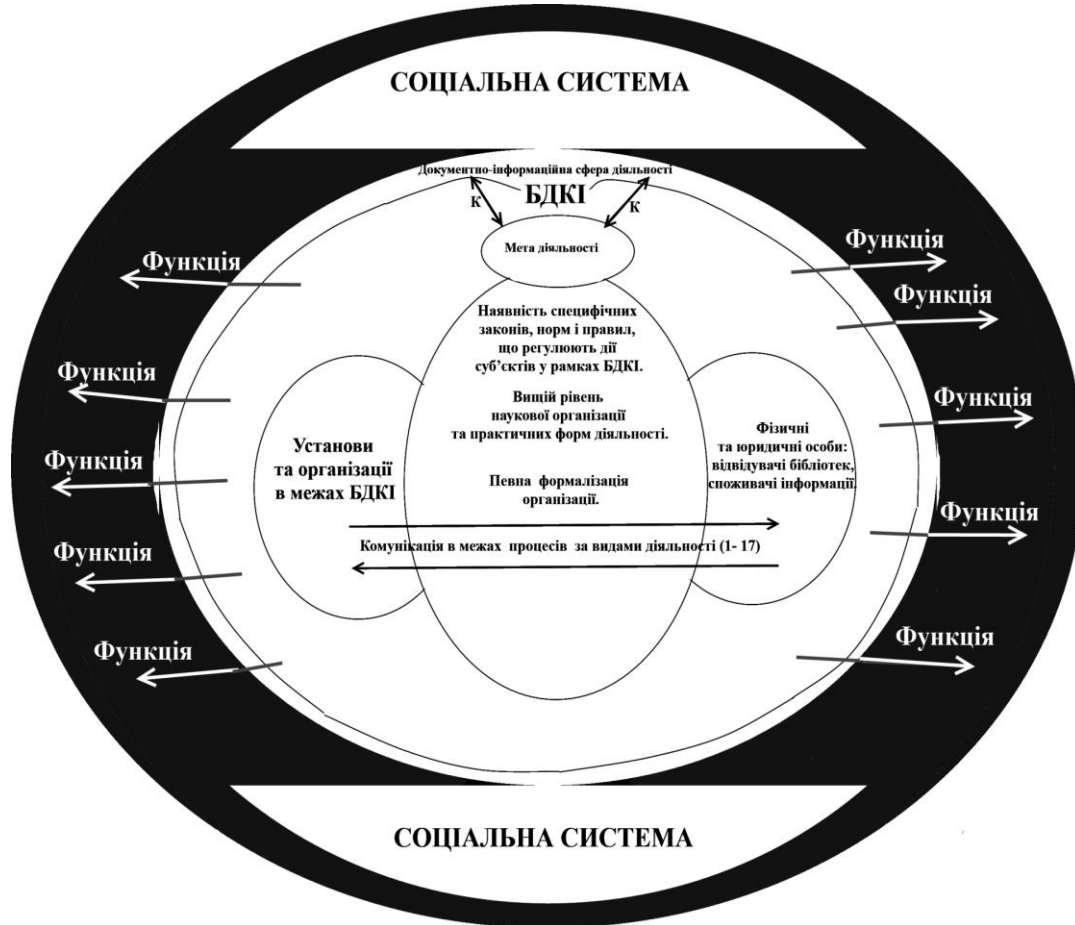

Рис. 1. Структурно-діяльнісна модель бібліотеки як документно-комунікаційного інституту

Таким чином, нами перелічені основні види діяльності, виявлені головні структурні елементи БДКІ, визначені притаманні їм ознаки. У перспективі нами передбачено, використовуючи методикою структурно-функціонального підходу, докладніше проаналізувати соціально значущі функції БДКІ, що як інтегрують його в соціальну систему, так і забезпечують його участь у процесі інтеграції останньої.

Список використаної літератури

1. Бірюкова Т. Л. Видавничий документно-комунікаційний інститут: місце в інформаційному просторі України / Тетяна Бірюкова // Вісник Книжкової палати. — 2011. — № 11. — С. 20—23.
2. Бірюкова Т. Л. Методологічні підходи до дослідження функцій документно-комунікаційних інститутів / Тетяна Бірюкова // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 8. — С. 31—33.

3. Дворкина М. Я. Библиотечная деятельность и библиотечная технология: соотношение понятий и отражаемой ими реальности / М. Я. Дворкина // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества : материалы конф. / 9-я Междунар. конф. "Крым 2002". — М., 2002. — Т. 2. — С. 765—766.

4. Пилко И. С. Библиотека как система: технологический подход : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Пилко Ирина Соломоновна ; Моск. гос. ун-т культуры и искусств. — М., 2001. — 44 с.

В статті розглядається структурно-діяльнісна модель бібліотечного документно-комунікаційного інституту.

The article deals with the structural-activity model Library of Document and Communication Institute.

Надійшла в редакцію 4 січня 2013 року